

La biblioteca escolar «puntedu», un espai de coneixement i aprenentatge

S'ha produït un canvi important a les biblioteques públiques, actualment convertides en centres dinàmics i facilitadors de cultura, atès que han deixat de ser espais exclusius d'estudiosos i han esdevingut llocs on coincideixen generacions i orígens diferents i on troben el que necessiten per desenvolupar-se culturalment i personalment.

En el món de l'educació, la lectura i el tractament de la informació per transformar-la en coneixement tenen un pes cabdal, i per això la biblioteca, en els centres educatius, adquireix un rol de qualitat que ha de fer possible que l'alumnat pugui desenvolupar comprensió lectora i pugui aprendre a optimitzar una informació que, cada cop més, se li presenta en suports més variats.

A quin model de biblioteca de centre educatiu ens referim?

Aquests canvis que estan transformant la societat de manera vertiginosa i, lògicament, els nostres centres educatius en general, tenen el seu paral·lel en l'àmbit de la biblioteca escolar, que ha anat evolucionant i adaptant-se a les noves necessitats dels nostres estudiants i del nostre professorat. Ha passat de considerar-se un espai on es disposava de llibres més o menys organitzats, per afavorir la lectura per plaer o per consultar diccionaris, atles o enciclopèdies, a considerar-se un centre de recursos al servei de la lectura, la capacitació informacional i el currículum.

Des de fa diversos cursos, el Departament d'Educació està impulsant el programa de biblioteca escolar «punedu», amb l'objectiu d'anar donant resposta i consolidant aquest model de biblioteca i mediateca punedu, que es pot entendre com un espai educatiu amb àmbits d'actuació diferents: com a recurs a l'aprenentatge, com a centre d'informació, com a suport a la lectura i com a espai de dinamització cultural. Aquest model és el mateix que s'està establint i desenvolupant a la resta de l'Estat i a bona part d'Europa, tot i que hi hagi distints ritmes d'aplicació, ja que els contextos —especialment els econòmics— són diversos.

Aquest model de biblioteca escolar ha de facilitar:

- El desenvolupament del Pla de Lectura del Centre, en el qual ha de participar tota la comunicat educativa.
- El suport als processos d'ensenyament-aprenentatge.
- L'educació en la cerca, la recuperació, l'elaboració i la comunicació de la informació.
- El desenvolupament de la competència informacional.
- L'ajut a la construcció de l'hàbit de la lectura, la imaginació i la sensibilitat literària.
- L'autonomia de l'aprenentatge.
- L'accés democràtic als recursos d'informació i culturals.

La biblioteca escolar ha passat de ser un espai on es disposava de llibres més o menys organitzats, per afavorir la lectura per plaer o per consultar diverses obres, a considerar-se un centre de recursos al servei de la lectura, la capacitació informacional i el currículum

Donen suport a aquest model una sèrie de documents de referència que emmarquen legislativament les biblioteques escolars a Catalunya:

- La Llei 4/19931, que preveu que, als centres d'ensenyament no universitari, s'hi ha de crear una biblioteca escolar, com a part integrada de l'ensenyament i en col·laboració amb el Sistema de Lectura Pública.
- El Manifest de l'IFLA/UNESCO (2000), on s'explicita i es consensua el concepte de biblioteca escolar i se'n determina la necessitat en el context de l'ensenyament i de l'aprenentatge per a tothom.
- Les directrius IFLA/UNESCO per a les biblioteques escolars (2002), que s'han creat per informar els líders responsables de la presa de decisions a nivell estatal i local d'arreu del món, com també per donar suport a la comunitat de biblioteques.
- El Pacte del Tinell (2003), en el qual es contemplava el desplegament de les biblioteques escolars en el context d'un sistema de lectura pública.
- La Llei Orgànica d'educació², que regula i planteja la necessitat que cada centre docent disposi d'una biblioteca escolar i que, entre altres potencialitats, s'ha d'entendre com un instrument imprescindible per adquirir les competències bàsiques següents:
  - Competència comunicativa lingüística i audiovisual.
  - Tractament de la informació i competència digital.
  - Competència artística i cultural.
  - Competència per aprendre a aprendre.

Eixos que vertebraren el model de biblioteca escolar

El *projecte de biblioteca escolar* que cada centre elabora és el document que explicita les actuacions i els objectius que porta a terme cada biblioteca al seu centre educatiu. De fet, en aquest document, el centre construeix el camí que ha de permetre desenvolupar la seva biblioteca. En aquest projecte, cal especificar-hi com aquesta biblioteca contribuirà a desenvolupar els nous currículums, a utilitzar determinades metodologies i a servir-se de recursos didàctics que es poden presentar en múltiples suports. També s'hi especifica la concepció, l'organització i el funcionament de la biblioteca escolar, i com donarà resposta al projecte educatiu del centre.

Els projectes de biblioteca s'han d'adequar a la tipologia de cada centre (ZER, centres d'educació infantil, centres d'educació primària, centres d'educació secundària, centres de batxillerat, centres d'educació especial, centres de formació professional, centres de formació d'adults, centres d'ensenyaments artístics i especialitzats), i caldria aplicar un tractament especial per a les biblioteques escolars i públiques³ que ofereixen serveis a les poblacions de menys de tres mil habitants.

En el projecte de biblioteca escolar, cal especificar-hi com contribuirà a desenvolupar els nous currículums, a servir-se de determinades metodologies i a utilitzar recursos didàctics que es poden presentar en múltiples suports

En aquest projecte, cal tenir-hi en compte:

Els usuaris i les usuàries de les biblioteques escolars: l'alumnat, el professorat, les famílies

de l'alumnat i el personal no docent, és a dir, tota la comunitat educativa d'un centre docent.

El funcionament i l'expansió d'aquest centre de recursos al servei de l'aprenentatge, que gira a l'entorn de quatre àmbits:

- *L'organització del fons.* La biblioteca disposa d'un fons documental i d'informació que requereix gestió, selecció, adquisició i catalogació. Tot aquest fons cal gestionar-lo mitjançant un programari que permeti automatitzar-ne la gestió d'acord amb els estàndards bibliotecaris, donar res-

És necessària la figura d'un professional que, partint d'una formació pedagògica (i amb coneixements bàsics sobre biblioteconomia i documentació que pot adquirir en la formació permanent), esdevé la persona responsable coordinadora de la biblioteca escolar

posta a la concepció de catàleg únic i interactuar amb els seus usuaris.

- *El Pla de Lectura del Centre.* Conjunt d'objectius, metodologies i estratègies per aprofitar tot el potencial dels centres educatius a fi de promoure l'aprenentatge de la lectura, l'aprenentatge a través de la lectura i el gust per llegir.
- *La capacitat informacional.* Promou la facilitació de fonts d'informació i de recursos diversos útils per a l'alumnat, el professorat i la comunitat educativa. Proporciona eines i estratègies didàctiques per poder fomentar l'adquisició de la competència informacional amb i des de la biblioteca escolar.
- *La dinamització dels seus serveis i recursos.* Comprèn la planificació i el desenvolupament de programes i activitats per fer conèixer la biblioteca escolar, els seus serveis i recursos per promoure la lectura i l'accés a la informació, d'acord amb els criteris que s'expliciten en el Projecte Educatiu de Centre i en el Projecte Lingüístic.

Però això no seria possible sense la figura d'un professional que, partint d'una formació pedagògica (i amb coneixements bàsics sobre biblioteconomia i documentació que pot adquirir

en la formació permanent), esdevingui la persona responsable coordinadora de la biblioteca escolar. Aquesta persona és clau, perquè, amb una dedicació horària i una actitud engrescadora, activa i comunicativa, aconsegueixi establir complicitats amb tota la comunitat educativa. Aquest responsable coordinador, amb l'assessorament i la col·laboració de la comissió de la biblioteca, formada pel coordinador de les TAC, per representants dels diferents cicles i/o departaments del centre educatiu, per un representant de l'equip directiu i, si escau, per un representant de les famílies i per un de l'alumnat, té la funció de desenvolupar el projecte de biblioteca i donar suport al Pla de Lectura de Centre.

Tot aquest procés i tota la xarxa disposa, a més, de l'assessorament, el suport i la dinamització dels serveis educatius.

Enguany, a les instruccions d'inici de curs 2008-2009, s'hi ha fet el primer pas, fixant les funcions del coordinador o la coordinadora i la comissió de la biblioteca escolar. Actualment, s'està treballant per consolidar, normativament parlant, aquesta figura: la persona coordinadora de biblioteca amb una dedicació horària que, segons les prioritats de cada centre, vagi consolidant el dret educatiu de disposar d'una biblioteca escolar.

Inici de treball en xarxa

Actualment, el programa de biblioteca escolar «Punedu» es coordina amb els referents de biblioteques escolars que hi

ha al territori. Es tracta dels representants dels serveis territorials i dels assessors i les assessores dels serveis educatius, concretament dels centres de recursos, que, en el tema de biblioteques, donen suport a la formació i a les activitats que es fan. En algunes de les xarxes que s'estan creant, s'hi van incorporant els assessors LIC pel seu coneixement del Projecte Lingüístic i el seu suport al Pla de Lectura de Centre.

L'objectiu principal d'aquesta coordinació és la d'estructurar una xarxa de biblioteques escolars al territori, amb els diferents agents, que faciliti el treball col·laboratiu, l'aproximació i l'adequació de la biblioteca escolar a les necessitats de cada centre docent.

Des dels inicis del programa, es disposa del seguiment d'un grup assessor format per les administracions i les institucions relacionades, actualment i històricament, amb les biblioteques escolars. Cal destacar la participació del Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació en la realització de diverses col·laboracions, com ara les seleccions bibliogràfiques per a la biblioteca escolar infantil, primària i secundària.

L'any 2005, el Departament d'Educació va signar un conveni amb el Ministeri d'Educació, Política Social i Esport per a la millora de les biblioteques escolars, del qual cada any s'ha signat l'addenda corresponent. Es forma part, a més, de la Comissió Tècnica de Biblioteques Escolars, de caire estatal, on es treballa en temes d'interès comú per a totes les comunitats autònomes.

Finalment, cal remarcar que un nombre considerable de biblioteques escolars col·labora amb les biblioteques públiques, molt sovint amb la implicació d'ajuntaments, municipis i plans

L'objectiu principal d'aquesta coordinació és la d'estructurar una xarxa de biblioteques escolars al territori, amb els diferents agents, que faciliti el treball col·laboratiu, l'aproximació i l'adequació de la biblioteca escolar a les necessitats de cada centre docent

d'entorn, obrint les biblioteques de les institucions docents en horari no lectiu, localitzant fons documentals per cobrir les necessitats del centre i rebent assessorament divers.

Futur de la xarxa

Si bé podem dir que ja tenim la base per crear una estructura de xarxa, ara el que ens cal és construir. Seguint aquesta línia, el Departament d'Educació treballa en dues vies paral·leles i lligades entre si. La primera i més avançada, continuar amb la dinamització de la biblioteca escolar amb els assessors i les assessores dels serveis educatius formant-los cada cop més. I la segona, fer un canvi de programari que substitueixi l'actual Epèrgam, que permeti automatitzar la gestió del fons de la biblioteca (ben sabut és que el professorat ha d'anar deixant la tasca de catalogació pròpiament dita) i que ajudi a disposar d'eines per treballar la lectura amb l'alumnat. Es disposa, a més, d'una possible incorporació gradual de personal especialitzat en temes bibliotecaris i documentalistes. Un programari que ha de servir, a més, per als diferents serveis que tenen tasques documentals, com són els serveis educatius, els camps d'aprenentatge, CREDA i CESIRE.

La formació

La formació dels responsables de la biblioteca escolar i del professorat en general en aquesta matèria podríem dir

que està en una fase inicial, tot i que s'ha avançat en els anys darrers.

El programa «punedu» acompanya els responsables de biblioteca dels centres educatius seleccionats en diverses convocatòries i els forma durant tres anys. Primerament, en el concepte, l'organització i la dinamització de la biblioteca; després, en l'accés i ús de la informació, que també anomenem *la competència informacional des de la biblioteca*, i, finalment, el darrer any en el Pla de Lectura de Centre, on es convida el coordinador de la biblioteca, sota la direcció de l'equip directiu, a donar suport, articular i unir el treball educatiu a l'entorn de la lectura.

Seria del tot convenient que part d'aquesta formació (la competència informacional des de la biblioteca i el PLEC) s'anés estenent a la resta del professorat interessat, pel nivell qualitatiu que això representaria.

Finalment, també s'està treballant per tal que els agents educatius que intervenen en l'evolució de la qualitat dels centres docents, com ara els equips directius i la inspecció, puguin rebre unes formacions puntuals, informatives i específiques sobre temes molt concrets de la biblioteca escolar.

La biblioteca digital

Els nous suports que complementen i que comencen a substituir el paper imprès creixen dia rere dia, així com l'elaboració de materials específics per part del professorat adreçats a l'alumnat i, sovint, amb enllaços interactius. És clar, doncs, que els aprenentatges s'estan portant a terme d'una manera diferent i que ja no existeix una documentació específica per

Guix

treballar els temes. La feina que es desenvolupa a les aules està canviant, així com l'organització dels recursos dels centres educatius.

En aquest sentit, el Consell Superior d'Avaluació va fer públic un document important: el Marc conceptual per a l'avaluació PISA 2009, dedicat a la comprensió lectora. Una novetat molt important és la incorporació de textos en suport electrònic per fer-ne l'avaluació.

Una biblioteca digital on professorat i alumnat tinguin la possibilitat de compartir, utilitzar i difondre textos digitals de

qualitat serà un valor afegit a les matèries curriculars. De ben segur que contribuirà a eliminar una mica més la distància en l'anomenada *fractura digital*.

Una biblioteca digital on professorat i alumnat tinguin la possibilitat de compartir, utilitzar i difondre textos digitals de qualitat serà un valor afegit a les matèries curriculars

Com s'incorpora la biblioteca en la vida d'un centre educatiu

No és feina de quatre dies, per això parlem de projecte de biblioteca, de compromís de l'equip directiu i de consens amb el claustre. És important tenir la biblioteca organitzada, però, mentrestant, s'ha de vetllar perquè, des dels petits fins als grans, es treballi per aconseguir l'hàbit de la lectura i la competència informacional. De res no ens servirà tenir un espai molt ben organitzat si no és viu i actual.

Tanmateix, començar a organitzar i a desenvolupar el funcionament de la biblioteca necessita el consens i l'establiment de petits objectius que, l'un darrere l'altre, aniran modelant una biblioteca al servei del currículum. Informatitzar el fons és important pel marc

És important tenir la biblioteca organitzada, però, mentrestant, s'ha de vetllar perquè, des dels petits fins als grans, es treballi per aconseguir l'hàbit de la lectura i la competència informacional

que ens ofereix, però, paral·lelament, n'hem d'anar creant els serveis i els recursos. Permeteu-nos explicar-vos-ho a nivell de recepta de cuina:

Establim qui en serà la persona responsable, el coordinador o la coordinadora que s'anirà formant, i crearem la comissió de biblioteca escolar. Trobem l'espai, el distribuïm i l'adequem. Mentrestant, anem elaborant el projecte de la biblioteca, consensuant amb el claustre, i l'anirem fent present al PEC. Analtzarem el fons i l'actualitzarem: selecció, esporga, actualització, previsió de la catalogació i ordenació. Crearem els serveis de la biblioteca: préstec, horari lectiu i no lectiu, consulta al catàleg, consulta de documents electrònics i ús d'Internet. En pensarem la dinamització i anirem planificant les activitats de foment de la lectura i de tractament de la informació. No oblidarem la relació amb l'entorn, ens dirigirem als serveis educatius i a la biblioteca pública de la zona. Tot això, temporitzant les actuacions i preveient una avaluació amb indicadors d'assoliment dels objectius, farà, no ho dubteu, un plat ben preparat per assolir les competències bàsiques.

Conclusió

Coneixem el veritable objectiu de la biblioteca escolar: constituir un recurs per al desenvolupament de les competències bàsiques: llegir, escriure i aprendre a investigar.

La biblioteca escolar no és una finalitat per si mateixa i representa ben poca cosa si treballa sola; en canvi, pot ser un potenciador de tot el que es fa i es vertebrada al centre educatiu

La biblioteca escolar no és una finalitat per si mateixa i representa ben poca cosa si treballa sola; en canvi, pot ser un potenciador de tot el que es fa i es vertebrada al centre educatiu. De ben segur que ajudarà a treballar a favor d'una pedagogia més del segle XXI.

Els infants i el jovent es converteixen en lectors i lectores de diverses maneres: coneixent contes, novel·les, textos didàctics, textos electrònics, còmics, Internet, i cal oferir-los aquesta oportunitat amb escreix.

Gaudir d'una biblioteca escolar pot ser un objectiu a l'abast dels centres educatius i, en aquest monogràfic, s'hi veurà una mostra teoricopràctica que confirma que aquesta afirmació és possible.

HEM PARLAT DE:

- Biblioteca-mediateca escolar.
  - Formació permanent continuada del professorat i formació permanent.
-

Cecília Lladó i Mulet

Programa «Biblioteca escolar: puntedu». Departament d'Educació. Generalitat de Catalunya

cecilia.llado@gencat.cat

Pere Mayans i Balcells

Cap del Servei d'Immersió i Ús de la Llengua. Departament d'Educació. Generalitat de Catalunya

pere.mayans@gencat.cat